

ДИНАМІКА ВИКОРИСТАННЯ ЗАЙМЕННИКІВ ДРУГОЇ ОСОБИ THOU ТА YOU У 1560-1760 РОКАХ ПІД ВПЛИВОМ ПАРАМЕТРА СОЦІАЛЬНОГО КЛАСУ

Висвітлюється історія використання займенників другої особи однини англійської мови thou та you у 1560–1760 рр. під впливом фактору соціального статусу мовців.

Ключові слова: займенник, шаблонне використання, статус, дискурс.

Освещается история использования местоимений второго лица единственного числа английского языка thou и you в 1560–1760 гг. под воздействием фактора социального статуса говорящих.

Ключевые слова: местоимение, шаблонное использование, статус, дискурс.

This article deals with the history of use of second person singular pronouns thou and you in English within 1560-1760 under the influence of the factor of social rank.

Key words: pronoun, formulaic use, status, discourse.

You було звичною формою звертання в рамках судових засідань у XVI столітті. Формальність і соціальна дистанція, типові для судової зали, повинні були виступати обмеженнями для використання thou. За певними винятками, появи thou – це поодинокі випадки у порівнянні з великою кількістю прикладів вживання you. До того ж період часу (1560–1760 рр.), який розглядатиметься у статті, вирішальний в історії функціонування займенників другої особи однини англійської мови thou та you, адже поступово, до XVIII століття, thou виходить з широкого ужитку і зникає з мовлення. Отже, основне завдання цієї статті – показати поступове відмирання thou та прослідити вплив екстралінгвістичного фактору статусу в суспільстві на цей процес.

Дослідження може заповнити певні лакуни в історії циркуляції і вжитку займенників thou і you в новоанглійський період з огляду на задані параметри, чим і мотивується актуальність дослідження.

Теоретичну базу цього дослідження складають праці таких відомих у галузі соціолінгвістики дослідників як: Бауман Р. [1], Фінкенстедт Т. [2], Кітон Г. [3], Вокер Т. [4] Основою об'єднувальною рисою цих праць є те, що всі вони розглядають екстралінгвістичні фактори (вік, соціальний статус, стать, навколишнє середовище, регіон, релігія, політика, раса тощо), а також доводять важливість їхнього впливу на мовлення. Фінкенстедт [2] та Вокер [4], зокрема, зосереджуються на розмовному, усному жанрі судових проваджень і аналізують використання займенників thou та you у доступних текстах.

Практичну частину дослідження побудовано на основі текстів, що увійшли до *A Corpus of English Dialogues 1560-1760* [5], упорядкованого у 2005р. Для зручності двохсотлітній період поділено на п'ять підперіодів по сорок років кожен: I – 1560–1599рр., II – 1600–1639рр., III – 1640–1679рр., IV – 1680–1719рр., V – 1720–1760рр.

Дослідження базується на методах макро- і мікроаналізу, пояснювального опису, що проводиться у діакронічному зрізі, а з огляду на апеляцію до соціальних та логіко-психологічних позамовних явищ досліджуваній текстовий матеріал отримує зовнішню інтерпретацію, що в свою чергу вводить дослідження до царини прагматики.

У формальному середовищі судових проваджень, з огляду на соціальну дистанцію між учасниками діалогів, можна припустити, що thou з'являтиметься рідко. Однак варто відмітити те, що в діалогах, цитованих як докази під час судових засідань, thou могло зустрічатись значно частіше, оскільки розмови мали місце поза формальним контекстом судової зали, а також у результаті шаблонного використання займенника, що притаманне цьому жанру. Шаблонне thou використовується під час вступної і заключної частин судових проваджень, зокрема, для виправдання, обвинувачення і винесення вироку.

Шаблонні фрази, як-от *art thou guilty or not guilty and how dost thou plead*, можна знайти в текстах судових проваджень новоанглійського періоду. Наступний приклад ілюструє шаблонне використання thou, типове для текстів судових проваджень. Займенник з'являється у сталих виразах, а ім'я та обвинувачення вставляються в залежності від ситуації [3, с. 145].

(1) After the reading of the Indictment, the Clerk of the Crown said to the Duke; How sayst thou, Thomas Duke of Norfolk, art thou guilty of these Treasons whereof thou art indicted, in manner and form as thou art thereof indicted, Yea or No?
(The Trial of Thomas Howard Duke of Norfolk, 1730 [5, с. 86]).

Шаблонне you, або радше форма *your*, з'являється у стилях. Стиль – «законний, офіційний або почесний титул; власна назва або привілейоване звертання до певної особи» [4, с. 68], наприклад *your Lordship*. Таке шаблонне використання you не залежить від жанру (найчастіше зустрічається у драматичній комедії, а також раз у свідченнях під присягою).

Важливо розглянути один із ключових екстралінгвістичних факторів – вплив соціального статусу на дистрибуцію займенників thou та you, де перше вживається при звертанні особи, яка має вищий соціальний статус, до іншої особи із нижчим соціальним статусом. Остання ж відповідатиме за допомогою you. Фінкенстедт зазначає, що судді могли використовувати thou, звертаючись до підзахисних або свідків (які зазвичай мають нижчий соціальний статус) для того, щоб підкреслити свій авторитет, або для вираження

зневаги. Однак постійне або часте вживання *thou* було нетиповим у формальному середовищі судових проваджень, окрім випадків, де вживання *thou* передбачене протоколом [2, с. 129–143].

На основі розгляданих текстів, – досить складно класифікувати всіх представників нижчого класу («народу») протягом п'яти періодів, а також жоден із соціальних рангів не звертається до осіб із вищим соціальним статусом за допомогою *thou* (окрім випадків, передбачених протоколом). Підсумовуючи дані, якщо усунути шаблонне *thou* із підрахунків, знать та сери отримують 0% *thou*, джентрі – 1%, професійні робітники – 26%, а простий люд – всього 2%.

Далі статистика показує, що загалом знать використовує найбільшу кількість *thou* (21%, або 19%, якщо виключити із підрахунків шаблонне *thou*), сери використовують менше *thou* (11%), професійні робітники – ще менше (6%, або 0%, без шаблонного *thou*), а простий люд взагалі не вживає це слово.

Єдиним відступом від окресленої моделі є звернення до професійних робітників, які отримують набагато більше *thou*, ніж представники нижчого класу, простий люд. Проте дані вказують на те, що це не тенденція, а виняток. І професійні робітники, і простий люд отримують приблизно однакову кількість *thou* як звертання від осіб із вищим соціальним статусом [4, с. 72].

Простий люд відсутній у записах I підперіоду, і лише тоді до професійних робітників звертаються за допомогою *thou* представники вищих рангів. Таке використання *thou* часто дивне, *you* надавала перевага під час судових засідань, починаючи від XVI ст. [2, с. 129]. Протягом I підперіоду люди з вищим соціальним статусом звертаються до джентрі за допомогою *thou* двічі. Після цього *thou* використовується лише зрідка представниками найвищого рангу під час звернень до простого люду.

Під час II та III підперіодів *thou* використовується чотири рази, а під час IV – п'ять разів (або 7%, 3% і 3% відповідно), однак жодного разу під час V підперіоду. Це ще один аргумент на підтримку висунутої гіпотези про те, що високий соціальний статус – це ключовий фактор для обрання *thou* як звернення в судовій залі, проте за умови, що під час всіх підперіодів члени одного рангу не звертались один до одного за допомогою *thou*, а вживали *you*. Винятком є III підперіод, де *thou* з'являється у спілкуванні між професійними робітниками, проте у цьому випадку різниця в статусі в рамках категорії професійних робітників має вплив на вибір займенника [2, с. 134–135].

Зрештою, кількісний аналіз вказує на те, що параметр соціального статусу відіграє важливу роль у виборі займенника. По суті, *thou* могло використовуватися для звернення до представників нижчих, ніж мовець, соціальних прошарків населення, однак не для звернення до осіб із вищим соціальним статусом.

Окрім шаблонних фраз, *thou* зустрічається надзвичайно рідко в текстах судових проваджень, за винятком одного тексту судового провадження від I підперіоду. Цей текст має назву *A Trve and Plaine Declaration of the Horrible Treasons, Practised by William Parry* й виданий у 1585 р. [5]. У ньому, окрім шести шаблонних форм, 106 випадків використання *thou*. У наступному прикладі судового провадження нешаблонне *thou*, використовується двома мовцями, Хеттоном і Хансдоном, для звернення до підзахисного Вільяма Перрі, який сам був доктором юридичних наук. Як *thou* так і *you* використовуються, в окремих виступах, віце-камергером, сером Кристофером Хеттоном, для звертання до Перрі. Перехід від одного займенника до іншого чітко вмотивований. У першому блоці продемонстровано використання *you* як формального звернення до звинувачуваного на початку судового процесу. Таке відсторонене використання займенника змінюється після того, як Перрі відкрито визнає свою вину, і Хеттон переходить до *thou*, зневажливо звертаючись до Перрі і вживаючи лише його прізвище, як видно із другого блоку. Очевидно, що *you* використовується для звертання до Перрі, підзахисного, і *thou*, коли Перрі зневажають як зрадника. Така позиція підкріплюється фактом того, що Хеттон переходить до *you*, передаючи в суді свою розмову із Перрі до початку судового процесу (третій блок), однак в усіх інших випадках Хеттон підтримує свою лінію презирства до Перрі за допомогою займенника *thou* (четвертий блок).

(2) Then sayde master Vicechamberlaine, Before we proceede to shewe what he hath confessed, what say you, sayd he to Parry, is that which you haue confessed here true, and did you confesse it freely and willingly of yourselfe. or was then any extort meanes vsed to drawe it from you? (*A Trve and Plaine Declaration of the Horrible Treasons, Practised by William Parry* [5, с. 30]).

(3) Then said Master Vicechamberlayne> Parry, then doe thy duetie according to conscience, and vtter all that thou canst say concerning those thy most wicked facts. (*A Trve and Plaine Declaration of the Horrible Treasons, Practised by William Parry* [5, с. 32]).

(4) But their honours expresly affirmed, that they vsed no such words. But I will tell thee» sayd Master Vicechamberlayne, what we saide. I spake these words, If you will willingly vtter the truth of your selfe, it may do you good, and I wish you to doe so: (*A Trve and Plaine Declaration of the Horrible Treasons, Practised by William Parry* [5, с. 34]).

(5) I protest (said his honour) I knowe not what thou meanest: thou doest not well to vse such darke speeches, vnlesse thou wouldest plainly vtter what thou meanest thereby.

(*A True and Plaine Declaration of the Horrible Treasons, Practised by William Parry* [5, с. 36])

Звісно, ранг відіграє велику роль у судовому процесі Томаса Говарда графа Норфолка (судова справа від 1571р., опублікована у 1730р.), де до графа звертаються з повагою, а той відповідає словами «Мілорде» і уоу, навіть коли його відкрито називають «брехуном» (приклад нижче). Thou не з'являється взагалі, а тон протягом всієї справи залишається формальним, виваженим і діловим.

(6) *Attorney*. My Lord, this is but your own saying,
and it carrieth no Likelihood:

(*The Trial of Thomas Howard Duke of Norfolk, 1730* [5, с. 106])

Подібний тон до засвідченого у судовому процесі Томаса Говарда герцога Норфолка з використанням займенника YOU знаходимо у II підперіоді, *A relation of the arraignment of the [...] Ladie of Somerset [...] 1616 p. (British Library, London. MS Stowe 401)* і тексті 1638 р. *A Breife Relation of [...] the Censure of [...] Dr. Bastvvicke, Mr. Burton, and Mr. Prynne*. Однак, здається, існує певний підтон контрольованої емоції у пізнішому тексті, коли лорд Кіпер виказує зневагу до підзахисних: у прикладі далі він облаштовує все так, наче Бествік втратив самоконтроль, для того щоб роздратувати його.

(7) *L. Keeper* Mr. Dr. I thought you would be angrie.

Dr. Bast. No my Lord, you are mis-taken, I am not angrie nor
passionate, all that I doe pisse is, that you would be pleased to peruse
my Answer.

L. Keeper Well, hold your peace. Mr. Burton, what say you?

(*A Breife Relation of [...] the Censure of [...] Dr. Bastvvicke, Mr. Burton, and Mr. Prynne* [5,13]).

Використання thou у цьому випадку було б недоречним, оскільки воно б означало втрату емоційного контролю з боку мовця. Тон досить цікавий, якщо взяти до уваги те, що текст було написано й надруковано людьми, прихильними до підзахисних: ненав'язлива маніпуляція звітом могла мати місце, для того щоб показати лорда Кіпера у поганому світлі. Більше того, підзахисні зображені спокійними і розважливими, тоді як лорд Кіпер постійно їм огризається:

(8) *L. Keeper* Mr. Burton, I pray stand not naming Texts of Scripture now,
we doe not send for you to preach, but to answer to those things
that are objected against you.

M. Burt. My Lord, I have drawne up my Answer to my great paines and
charges, which Answer was signed with my Counsels hands, and
received into the Court, according to the rule and Order thereof.
And I did not thinke to have beene called this day to a Censure,
but have had a legall proceeding by way of Bill and Answer.

L. Keeper Your Answer was impertinent.

M. Burt. My Answer (after it was entred into the Court) was referred to
the Judges, but by what meanes I doe not know, whither it be impertinent,,
and w*hat cause your Lordships had to cast it out, I know
not. But after it was approoved of, and received, it was cast out
as an impertinent Answer.

(*A Breife Relation of [...] the Censure of [...] Dr. Bastvvicket Mr. Burton, and Mr. Prynne* [5, с. 13]).

Із 12 прикладів thou, які бачимо у четвертому періоді, наявні вісім прикладів, що вживаються для звертання в реальній залі суду. Всі ці вісім прикладів виголошуються ганебним суддею Джеффрісом і подаються нижче:

(9) *Mr. S. Jeff*. How didst thou set out the 3 of August from that place, and
yet come to London the 27th of JuM

Mr. Mow: I will refer my self to *Mr. Smithy* as to the time we came up,
& here is my Almanack.

Mr. S. Jeff. I will believe thy Almanack to speak truth, though it have
never so many Errors about the Changes of the Weather, sooner than I
will believe thee.

(*The Arraignment, Tryal and Condemnation of Stephen Colledge* [5, с. 61]).

Суддя Джеффріс мав визнаний гострий гумор, він ставився досить придишливо до свідків, хоча певні звіти значно перебільшують градус висловлювань [3, с. 314–315]. Задирливість тону очевидна в попередньому прикладі: негативні емоції виражаються Джеффрісом за допомогою thou, яке йде за основною частиною допиту, в якій він використовує уоу. Вочевидь він ставиться до свідка із презирством і за допомогою цієї зміни займенника він ефективно відкидає докази, надані містером Мюбреєм.

У текстах судових процесів V підперіоду, де thou не зустрічається взагалі, займенник уоу використовується у діловому, неемоційному дискурсі зали суду, що видно з наступного прикладу.

(10) *Lord C*. I Your Intention is Matter of Fact, and must be try'd by
the Jury, whether your Intent was to maim and disfigure; this doth not
seem to me to be a Point of Law; if there be any Point of Law that
shall arise, you shall have Counsel to speak to it; but whether you slit
Mr. Crispes Nose, with an Intention to disfigure him, is a Matter of Fact.

Coke. My Intent was to kill Mr. *Crispet* and not to maim or disfigure him.
Lord C J. But that is the Question the Jury are lo try, Whether you did not of Malice slit his Nose, with an Intent to disfigure him. If the Jury do not find that you so did, you must be acquitted on this Indictment. Supposing your Design was to kill, yet your Design might be likewise to maim; and this the Jury must try; this is Matter of Fact for their Consideration.
Coke. This is a very penal Statute, and I am unable to plead my own Cause; I beg your Lordship to assign me Counsel.
 (*The Tryal and Condemnation of Arundel Cokey* [5, с. 19]).

У V підперіоді мовці в залі суду часто цитують діалоги з більш ранніх промов, які відбувались за межами зали суду: 104 із 223 прикладів займенників, які з'являлись у таких переданих діалогах, знаходимо у V підперіоді. Отже, наприклад, джентльмен глузливо звертається до чоловіка, який його грабує (перший блок наступного прикладу), а інший звертається до нещасного коваля, намагаючись переконати його вбити людину (другий блок); навіть представник нижчого простолюдю, погрожуючи іншому у стані люті, не вживає *thou* (третій блок). Імовірно, формальність судової зали впливає на звіт, однак вірогідніше те, що це ознака зростаючого старіння *thou* у вісімнадцятому столітті, особливо у південних частинах країни, представлених у текстах судових засідань, зокрема в Східній Англії і Лондоні [2, с. 150].

(11) *Wheatley*. No, my Lord, I found myself very much bruised, and said to him, you RascalL you Villi.in You, arc not vou a Rascal to abuse a Gentleman, when he tells you what Money he has, and offers to give it You? why did you STRICK then?

(*The Genuine and Authentick Trial of Mr. Bartholomew Greenwood* [5, с. 12–13]).

(12) *Carter*. [...] Upon that he said. By God, how do you go on. Boy? I hear you have lost most of your Business, you have got no Iron nor Coals, and you are afraid of a Goal; I have a thing now in agitation that will make a Man of you as long as you live. [...] You are pretty much in Debt, and if you will serve me in this, I can make a Man of you as long as you live: do you think you could cut five or six Mens Heads off without Scruple of Conscience? [...] Said I, Mr. *Coke*, I believe you speak only in joke> by way of merriment. Said he, What, do you think I sent for you by way of joke?

(*The Tryal and Condemnation of Arundel Coke* [5, с. 14–15]).

(13) *Matthews*. To shoot Misses Uncle, and *Swan* said, G—d D—n your Blood, I have a great Mind to shoot you, and to blow your Brains out, because you will not perform according to your Promise,

(*The Genuine Trial of John Swan and Elizabeth Jeffreys*, [5,10])

У судових провадженнях 10% всіх прикладів займенників, засвідчених у текстах, походять із таких діалогів. Записи цього типу діалогів, у яких свідок передає діалоги – мовленнєві події як більш ранні частини їх свідчень, характерніші для свідчень під присягою, ніж для судових проваджень. Варто також взяти до уваги той факт, що дослідження може бути неточним через те, що складно класифікувати за віком людей, які увійшли до категорії дорослі і дорослі літнього віку, до того ж наймолодші представники суспільства відсутні у записах судових проваджень. Ранг, як зазначалося вище, схоже, відіграє найбільшу роль у виборі займенника для звертання. Результати дослідження в цілому підтримують той принцип, за яким займенник *thou* міг використовуватися тими, хто мав вище владне становище, принаймні на основі статі і рангу, оскільки вік не дає чіткої картини. Роль мовця в залі судових засідань також повинна була мати велике значення для вибору підходящого займенника: обвинувачі й, особливо, судді мають більше влади, ніж адвокати та підзахисні.

Список літератури

1. Bauman R. Let Your Words Be Few: Symbolism of Speaking and Silence among Seventeenth-Century Quakers / R. Bauman // Cambridge Studies in Oral and Literate Culture. – 1983. – Vol. 8. – P. 15–25.
4. Finkenstaedt T. You and Thou. Studien Zur Anrede Im Englischen / T. Finkenstaedt. – Berlin : Walter De Gruyter, 1963. – 301 p.
2. Keeton G. W. *Lord Chancellor Jeffreys and the Stuart Cause* / G.W. Keeton. – London : Macdonald, 1965. – 278 p.
3. Walker T. Thou and You in Early Modern English Dialogues. Trials, Depositions, and Drama Comedy / T. Walker. – London : John Benjamins Publishing Company, 2007. – 345 p.

Джерела ілюстративного матеріалу

1. CED = Corpus of English Dialogues 1560-1760. 2006. Compiled under the supervision of Merja Kytö and Jonathan Culpeper. [Electr. res.] – Access mode: http://www.engelska.uu.se/Research/English_Language/Research_Areas/Electronic_Resource_Projects/A_Corpus_of_English_Dialogues